

STORTINGET

Innst. 331 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:10 (2019–2020)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen, Magne Rommetveit, Svein Harberg, Hans Fredrik Grøvan, Freddy André Øvstegård, Terje Breivik, Nils T. Bjørke, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 108 (samene som urfolk)

Til Stortinget

Sammendrag

Dokument 12:10 (2019–2020) er fremsatt av Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen, Magne Rommetveit, Svein Harberg, Hans Fredrik Grøvan, Freddy André Øvstegård, Terje Breivik, Nils T. Bjørke, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes og gjelder endring i Grunnloven § 108 – samebestemmelsen. Forslagsstillerne viser til at da Norge 20. juni 1990 ratifiserte ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, var det forutsatt at konvensjonen skulle gjelde for samene i Norge. Tilslutningen bygde på at staten Norge er etablert på territoriet til både samer og nordmenn. Begge folk hadde utvilsomt tilknytning til Norges landområder før de nåværende statsgrensene ble etablert.

Ønsket om å synliggjøre samenes stilling som urfolk er fulgt opp gjennom Dokument 12:1 (2014–2015) og Dokument 12:28 (2015–2016) om forslag til endring i Grunnloven § 108. Ved behandlingen i Stortinget oppnådde ingen av forslagene grunnlovsmessig flertall. Flertallet uttrykte imidlertid et ønske om å finne en formulering som kunne vedtas etter valget i 2021.

Forslagsstillerne understreker betydningen av at samenes status som urfolk kommer klart til uttrykk også i Grunnloven. En slik status er rettslig og politisk uomtvistet og fastslått av Høyesterett. Siden 2000 har den vært fastslått i § 17 i Finlands grundlag.

Samtidig foreslås den endring at dagens uttrykk «den samiske folkegruppe» endres til «det samiske folk». En slik endring er nødvendig allerede som rent språklig konsekvens av det foreslåtte tillegget om same-
ne som urfolk. Endringen vil ikke innebære at virkeområdet for bestemmelsen blir et annet enn i dag.

De foreslåtte endringene vil ikke på noe punkt gi § 108 et annet rettslig innhold enn paragrafen hadde før endringene trer i kraft.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«§ 108 skal lyde:

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

–
Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at det samiske folket, som urfolk, kan tryggje og utvikle språket sitt, kulturen sin og samfunnslivet sitt.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kari Henriksen, Lubna Boby Jaffery og Bente Irene Aaland, fra Høyre, lederen Peter Frølich og Svein Harberg, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen, fra Sosialis-

tisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Rødt, Seher Aydar, og fra Venstre, Sofie Høgestøl, viser til Dokument 12:10 (2019–2020) om samene som urfolk. Forslagsstillerne ønsker at samenes status som urfolk kommer klart til uttrykk også i Grunnloven, da en slik status er rettslig og politisk uomtvistet og fastslått av Høyesterett.

Komiteen viser til at det i Dokument 12 (2015–2016) ble fremsatt tre grunnlovsforslag om endringer i samebestemmelsen, jf. forslag 1, 28 og 37 og Innst. 126 S (2018–2019).

Komiteen viser videre til de tre forslagene.

Forslag 1 hadde følgende ordlyd:

«Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at samene, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.»

Forslag 28 hadde følgende ordlyd:

«Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som landets urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.»

Forslag 37 hadde følgende ordlyd:

«Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at det samiske folk kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.»

Komiteen viser til at ingen av de tre forslagene oppnådde grunnlovsmessig flertall ved behandlingen i 2019. Flertallet uttrykte imidlertid et ønske om å finne en formulering som kunne vedtas etter valget i 2021.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, stiller seg bak forslagsstillerens ønske om å anerkjenne samene som urfolk i Grunnloven. Flertallet understreker at de foreslåtte endringene ikke på noen punkt vil gi § 108 et annet rettslig innhold enn paragrafen har hatt.

Flertallet viser til at Sametinget 14. juni 2021 fattet et vedtak om å støtte en endring av ordlyden i Grunnloven § 108 i samsvar med forslaget som nå er til behandling. Stortinget er orientert om dette gjennom brev av 15. desember 2021 fra Sametinget.

Flertallet vil understreke at en anerkjennelse av samene som urfolk er en viktig anerkjennelse av det samiske folk og deres språk og kultur. Flertallet vil understreke at forståelsen av hva som er å regne som urfolk, bygger på ILO-konvensjon nr. 169, siden samene er et folk som bebodde Norge da

«de nåværende statsgrenser ble fastlagt, og som – uansett deres rettslige stilling – har beholdt alle eller noen av sine egne sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske institusjoner».

Flertallet anbefaler at forslaget i Dokument 12:10 (2019–2020) om endring i Grunnloven § 108 bifalles.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til at det er mange som hevder at det å innskrive «urfolk» i Grunnloven ikke får noen praktisk betydning, og at det er en allmenn aksept for å gjøre det. Dette medlem registrerer imidlertid at det også er de som har en ganske annen mening, og i den anledning gjengis her noen innvendinger som er fremkommet i henvendelser til Stortinget og i avisartikler.

Dette medlem viser til henvendelse sendt til partienes postmottak på Stortinget fra Eirin Charlotte Mikkelsen Svendsen, som bl.a. skriver:

«Emne: Sv: Samisk reindrift, faktaopplysninger

Reglene for grunnlovsendringer er slik at et grunnlovsforslag må fremmes i løpet av de tre første årene av en stortingsperiode og behandles i løpet av de tre første årene av neste stortingsperiode. Tanken er at folk skal kunne ta grunnlovsforslag med i vurderingen når de stemmer ved valg. Dette er en konsekvens av og et uttrykk for folkesuverenitetstanken. (Folket bestemmer i valg hva som skal stå i Grunnloven vår.)

Grunnlovens '§ 121. lyder i sin helhet:

'Viser erfaring at noen del av denne kongeriket Norges Grunnlov bør forandres, skal forslag derom fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres ved trykken. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte forandring bør finne sted eller ei.

Dog må en slik forandring aldri motsi denne Grunnlovs prinsipper, men bare angå slike modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke forandrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget bør være enige i en slik forandring.

En således vedtatt grunnlovsbestemmelse underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring ved trykken som gjeldende bestemmelse i kongeriket Norges Grunnlov.'

Min merknad:

Legg merke til formuleringen: 'Dog må en slik forandring aldri motsi denne Grunnlovs prinsipper, men bare angå slike modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke forandrer denne konstitusjons ånd,' Det bør vurderes om det nevnte forslaget til endring strider mot innholdet § 1 i Grunnloven som må sies å tilhøre grunnlovens ånd: 'Kongeriket Norge er et fritt, selvstendig, udelelig og uavhengelig rike.' (med rike menes land og folk.). Det vil derfor etter min mening være nødvendig å få en sakkyndig utredning fra Høyesterett omkring dette spørsmålet. Om du som enkeltrepresentant kan be om en slik utredning eller om det er Stortinget som må be om det, vet jeg ikke. Det vil uansett være underlig om et stortingsflertall skulle gå imot et forslag om å be om en slik utredning om det ble fremmet et forslag om dette fra en eller flere stortingsrepresentanter. (Grunnlovsforslag sendes ikke ut på generell høring.)»

Dette medlem viser videre til henvendelse sendt til partienes postmottak på Stortinget samt til en rekke

av representantenes e-postadresse fra Sverre Kjell Skjellnes, som skriver:

«Emne: Endring av grunnloven

Endring av Grunnloven

Det er to måter å overta et land på, den ene måten er ved krig. Den andre måten er ved å forandre landets lover.

I Mai skal forslag til forandring av § 108 i Grunnloven opp til behandling i Stortinget. Forslaget går ut på å skrive inn følgene i Grunnloven: §108 skal lyde: 'Det påligger statenes myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.' Folk i denne sammenheng er en nasjon, og et folk trenger et land. Nasjonen er allerede døpt 'Sapmi'. En folkegruppe derimot er noe helt annet, det er mange folkegrupper i Norge og det kommer stadig flere det er helt greit.

Går forslaget gjennom, er det formelle grunnlaget lagt for dannelsen av nasjonalstaten 'Sapmi', nasjonalstaten 'Sapmi' befinner seg i det nordenfjelske Norge, nordre del av Sverige, nordre del av Finland og nordvestre del av Russland helt til Arkhangelsk. Det er stor sannsynlighet for at Russland ville bifalle en slik statsdannelse. Den Norske stat ville være helt maktesløs, i en rettsstat må landets og internasjonale lover følges.

Sametinget skal styre 'Sapmi' med en etnisk gruppe som er samisk nok til å bli godkjent. Fra Lindesnes til Nordkapp var det ved siste valg ca. 20.500 personer innmeldt i sametingets valgmanntall.

Det skal ikke mye fantasi til for å forestille seg hvordan det vil bli å leve og arbeide både for minoriteter og majoritetens befolkningen som blir gjort til annenrangs borgere innafor grensene til det nye landet 'Sapmi'

Blir grunnlovsforslaget vedtatt er 200 år med at Norge er et udelelig rike og et folk over. Da består det Norske folk av Samene og de andre.

Blant forslagstillerne, (10 i tallet) var det ingen fra Nord-Norge.

Spørsmålet er: Ønsker virkelig dagens politikere dette?

Mvh. Sverre K. Skjellnes. Kjøpsvik. Meget bekymret pensjonist.»

Dette medlem viser videre til henvendelse sendt til partienes postmottak på Stortinget samt til en rekke av representantenes e-postadresse fra Jarl Hellesvik, som skriver:

«Emne: OM GRUNNLOVENS ÅND OG SAMER SOM FOLK OG URFOLK INN I GRUNNLOVEN

Til orientering

Teksten under er blitt sendt som leserinnlegg til en rekke aviser

I Norge er det slik at både forslag til forskrifter og forslag til lover blir sendt ut på høring før de eventuelt blir vedtatt. Når det gjelder grunnlovsforslag så blir de ikke sendt ut på høring før behandling i Stortinget. Det finnes heller ingen forfatningsdomstol i Norge. Det finnes altså ingen kvalitetssikringsordninger når det gjelder hva som skal skrives inn i Grunnloven vår. Dette er temmelig hasardiøst.

Så til en aktuell problemstilling knyttet til dette:

Et forslag som går ut på å skrive inn i Grunnlovens § 108 at samene i Norge er et folk og et urfolk skal

behandles i Kontroll- og konstitusjonskomiteen i april i år og i Stortinget i mai i år.

I Grunnlovens § 121 kan en blant annet lese at 'Viser erfaring at noen del av dette kongeriket Norges Grunnlov bør forandres, skal forslag derom fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres ved trykken. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte forandring bør finne sted eller ei.

Dog må en slik forandring aldri motsi denne Grunnlovs prinsipper, men bare angå slike modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke forandrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget bør være enige i en slik forandring.'

Legg spesielt merke til at det står skrevet at: 'Dog må en slik forandring aldri motsi denne Grunnlovs prinsipper, men bare angå slike modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke forandrer denne konstitusjons ånd.'

I Grunnlovens § 1 heter det at 'Kongeriket Norge er et fritt, selvstendig, udelelig og uavhengelig rike.' (Med rike menes land og folk.). Denne bestemmelsen tilhører helt opplagt til området Grunnlovens ånd og prinsipper.

Det er i tillegg grunnlovsfestet i §§ 49 og 50 at folket i Norge består av statsborgerne og de stemmeberettigede ved stortingsvalg. Altså ett folk.

Dersom forslaget om å skrive inn i Grunnloven at samene er et folk og et urfolk blir vedtatt, så deler en riket opp i to folk. Riket blir delt. En slik grunnlovsbestemmelse strider etter min mening imot det området som tilhører Grunnlovens ånd og prinsipper. Her sikter jeg spesielt til § 1 i Grunnloven vår.

Vil denne problemstillingen bli reist når det nevnte grunnlovsforslaget kommer opp til behandling i nevnte komitee og i Stortinget, eller er likegyldigheten til hva som skal stå i Grunnloven vår så stor blant stortingsrepresentantene våre at ikke en eneste stortingsrepresentant bryr seg om å kreve å få en sakkyndig vurdering av om det nevnte grunnlovsforslaget kan stride imot Grunnlovens ånd og prinsipper, før forslaget blir tatt opp til votering?

Jarl Hellesvik»

Dette medlem viser spesielt til at flere har synspunkter på at § 1 i Grunnloven og §§ 49 og 50 taler for at riket består av ett folk og ikke to, slik det klart blir hvis forslaget om en endring av § 108 blir vedtatt. Da er også spørsmålet om en slik endring vil være i strid med Grunnloven § 121, hvor det slås fast at endringer ikke «må motsi denne Grunnlovs prinsipper, men bare angå slike modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke forandrer denne konstitusjons ånd».

I tillegg kommer også spørsmålet om Grunnloven § 98, som lyder:

«Alle er like for loven.

Intet menneske må utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling.»

Det å grunnlovsfeste at en gruppe mennesker i Norge skal gis særfordeler basert på etnisitet, blir da et aktuelt spørsmål. I tillegg kommer at det også er mange kvener

som vil hevde at hvis samer skal gis særlig behandling, så bør det også gjelde kvener og muligens flere grupper.

Det te medlem synes disse spørsmålene er av så stor betydning at det kan være grunnlag for å få dem utredet av Høyesterett og således bedre avklart før Stortinget endelig behandler forslaget til ny § 108. Det er også fullt mulig å utsette behandlingen av forslaget til våren 2024, slik at Stortinget kan få en betenkning fra Høyesterett om disse spørsmålene.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber Høyesterett avgi en betenkning om forslaget til endring av Grunnloven § 108 er i strid med Grunnloven § 98, § 1 eller § 121.»

«Stortinget utsetter behandlingen av forslaget om endring av Grunnloven § 108 inntil Høyesteretts betenkning foreligger.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Høyesterett avgi en betenkning om forslaget til endring av Grunnloven § 108 er i strid med Grunnloven § 98, § 1 eller § 121.

Forslag 2

Stortinget utsetter behandlingen av forslaget om endring av Grunnloven § 108 inntil Høyesteretts betenkning foreligger.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til grunnlovsforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 12:10 (2019–2020) – Grunnlovsforslag fra Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen, Magne Rommetveit, Svein Harberg, Hans Fredrik Grøvan, Freddy André Øvstegård, Terje Breivik, Nils T. Bjørke, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om endring i § 108 (same-ne som urfolk) – bifalles.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 2. mai 2023

Peter Frølich

leder

Lubna Boby Jaffery

ordfører